

Travellers Leaflet

Follow us on

Vha tea u ita mulevho kha zwifhio?

Muthu muṛwe na muṛwe a ne a kho enda a tshi bva kana u dzhena kha Riphabuḽiki ya Afrika Tshipembe u tea u ita mulevho hu si na thidza:

- Thundu dzoṭhe (hu tshi katelwa thundu dza muṛwe muthu) dzine vha vha nadzo kha vhone muṛe kana dze a dzi hwala dze dza rengwa kana dze dza wanala mashangoḽavha kana dzi re tshikepeni, goloini kana vhengeleni ḽine ḽa khou rengisa thundu dzine a dzo ngo badelelwa muthelo; dzo shandukiswa; u itwa kana u lugiswa mashangoḽavha , musi dzi tshi tou swika.
- Thundu dzine dzo iledzwa, kaliwa kana u langwa nga mulayo muṛwe na muṛwe.
- Thundu dzine dza tea u itelwa mulevho dzi saathu u bva Riphabuḽiki.

Musi vha saathu u ṭuwa, thundu dzoṭhe dzine sa muendelamashango vha khou ṭuwa nadzo nṅa ha Riphabuḽiki, hu tshi katelwa na thundu dzine:

- Vha khou hwalela muṛwe muthu
- Dza khou tea u shandukiswa, u itwa na u lugiswa mashangoḽavha
- Dzo iledzwa kana kaliwa nga mulayo muṛwe na muṛwe
- Thundu dzine muthu, we a dzhena kha Riphabuḽiki lwa tshifhinyana, a vha a tshi khou tea u ita mulevho musi a tshi tou dzhena Riphabuḽiki

Vhaendelamashango vha tea, nga murahu ha khumbelo nga muofisiri wa zwamithelo ya zwiṭṅwa; u ṅetshedza muofisiri zwidodombedzwa zwi ngaho sa tsumbamitengo, maṛwalo a u endedza, vhuṭanzi ha mbadelo dzo badelwaho vhaṅetshedzi vha tshumelo, ḽiṛwalo ḽa u fhiwa maanḽa, phemithi dzo teaho dza thundu dzenedzo. Zwiṛwe hafu, vhaendelamashango vha tea u fhindula mbudzi dzoṭhe dzine vha khou vhudziwa nga muofisiri nga vhuḽalo nahone nga u fulufhedzea, nahone arali muofisiri onoyo a nga vha lavhelela u bvisa na u vula thundu uri dzi ṭoliwe, nahone vha ḽo tea u badela muingamutengo wo gaganyiwaho nga onoyo muofisiri, arali zwo tea.

Muingathengo (muthelo) wa mahala wa magavhelo avho ndi uffhio?

Muingathengo wa mahala u vha hone fhedzi kha thundu dzo itelwaho u shumiswa nga muthu ene muṛe kana dzine dzo ṅetshedzwa sa zwifhio zwi re begeni ya muendelamashango nahone zwo itelwaho mulevho nga mudzulapo ane a khou vuhya kana muthu a si mudzulapo ane a khou dalela Riphabuḽiki.

Thundu dzi tevhelaho dzi no bva mashangoni a nṅa dzo u itelwa mulevho nga vhaendelamashango kha mihwalo yavho dzi nga si badelise mithelo ya zwiṭṅwa na Muthelonyingwa kha Mutengo (VAT)

- Thundu ntswa kana dzo no shumiswa dzine ndeme yadzo yoṭhe a i fhiri R5000 nga muthu
- Waini i sa fhiri ḽitha mbili nga muthu
- Mahalwa a zwipiriti na maṛwe mahalwa, a tshivhalo tshi sa fhiri ḽitha nthihi nga muthu
- Sigareṭe dzi sa fhiri 200 na siga dzi sa fhiri 20 nga muthu
- 250g ya sigareṭe kana phaiphi (bibi) ya fola nga muthu
- Phefumu i sa fhiri 50ml na eau de toilette i sa fhiri 250ml nga muthu

Waini, zwipiriti na maṛwe mahalwa, zwibveledzwa zwa fola na dzi phefumu zwi no fhira tshivhalo tsho tiwaho tshi no tea u ṭṅwa dzi tea u bviselwa khagala nahone zwa badela muthelo kha phimo ya muthelo yo tiwaho kha Shedulu ya 1 (Tharifi) kha Mulayo wa u langa Zwiṭṅwa & Muingamutengo No 91 wa 1964. Zwiṛwe hafu thundu dzine dza shumiswa dza fhela kana thundu dza vhunzhilinzhili dzi vha na phimo ya muingamutengo ine i nga vha ya nṅha arali vhaendelamashango vha fhirisa tshivhalo tshi re afho nṅha nahone vha tea u bvisela khagala tshivhalo tsho fhiraho na u badela muthelo wa zwiṭṅwa kha phimo ya muthelo wa zwiṭṅwa yo tiwaho

Arali thundu ya vha yo rengwa kha vhengele li sa badelisi muthelo, gavhelo ḽa u sa badelisa muthelo ḽi ḽo shuma musi vha tshi swika.

Kha vha dzihlele nzehle: Gavhelo ḽa u sa badelisa muthelo kha thundu ntswa kana dzo shumiswaho dza ndeme ya R5000 nga muthu ḽi hone nga nṅha gavhelo ḽa u sa badelisa muthelo kha thundu dzine dza shumiswa dza fhela

Ngaganyo dzavho dza phimo dzi no fana ndi dzi fhio?

- Arali vha na thundu dzi khou fhira gavhelo ḽa u sa badela muthelo nga R5 000 fhedzi dzi sa fhiri R20 000, vha nga nṅana u badela muthelo wa thundu dzo ṭṅwaho kha phimo ya luafulelo lwa 20% ya muthelo wo khunyelelaho (muthelo ya phimo dzi no fana) hu so ngo dzheniswa VAT hu si phimo ya muthelo yo tiwaho kha Shedulu ya 1 (tharifi) kha Mulayo wa u langa Zwiṭṅwa & Muingamutengo No 91 wa 1964

- Thundu dzi no fhira R20 000 ya mugaganyo wa muthelo ya phimo dzi no fana, dzi badela muingamutengo na VAT u ya nga vhu vha (tshaluso) ya Sisiteme ya Ndinganyiselo (*Harmonised System*) na vhubvo ha thundu.

Zwiimo zwa u wana magavhelo a muthelo wa phimo dzi no fana

- Magavhelo muthelo wa phimo dzi no fana a re na vhusaka na thundu ntswa kana dza kale dzi tendelwa fhedzi luthihi fhedzi nga muthu lwa tshifhinga tsha maḍuvha a 30, musi vho vha vhe siho Afrika Tshipembe lwa awara dzi re fhasi ha 48.
- **Gavhelo la ngaganyo ya muthelo ya phimo dzi no fana li tendelwa fhedzi kha maḍuvha a 30 nahone a zwi kwami thundu dza zwiṭungwa zwa muthu we a vha e siho lwa awara dzi re fhasi ha 48.**
- Ngaganyo ya muthelo ya phimo dzi no fana kha waini, zwipiriti na mariwe mahalwa, zwibveledzwa zwa fola na dzi phekumu zwi tendelwa fhedzi luthihi nga muthu lwa tshifhinga tsha maḍuvha a 30, arali o vha e siho Afrika Tshipembe lwa awara dza fhasi ha 48.
- Thundu dzi tea hwaliwa sa muhwalu wo engedzwa
- Magavhelo a fola na zwinwiwa zwi re na zwikambi a zwo ngo tendelwa kha vhatu vha saathu u swikisa miṛwaha ya 18.

Zwithu zwo itwaho nga zwanḍa vho?

- Vhaendelamashango vha nga ṭunḍa zwithu zwo itwaho nga zwanḍa zwa mukumba, bulanga, pulasitiki, tomo kana ngilasi u swika kha 25kg u itela mbambadzo hu sina u badela muingamutengo kana mithelo.

Hu pfi mini nga thundu dzine dza kho u dzhena lwa tshifhinganana?

Vha nga kha ḍi lavhelelwa u diphositha tshelede u itela u katela muingamutengo une wa nga vha hone kana VAT kha zwiṛwe zwa zwithu zwo ṭunḍwaho lwa tshifhinganana. Tshelede yo salaho i ḍo badeliwa nga murahu ha musi ho no khwaṭhisedzwa ya uri thundu dzo no bva shangoni.

U wana *Customs external Policy Traveller Processing SC-PA-01-11* kha vha dalele siaṭari la Customs kha lubuvhisia lwa SARS kha www.sars.gov.za

Thundu dzo iledzwa kana u kalwa

- SARS i langa zwa u iledza kana u sa tendela yo imela mihasho ya muvhuso, zwiimiswa kana madzangano o fham-banaho..
- U iledzwa zwi amba uri thundu dzo iledzwa u dzhena Afrika Tshipembe
- U kalwa zwi amba uri thundu yo tendelwa u dzhena kana u bva Afrika Tshipembe nga fhasi ha tshiimo tsho tiwaho sa tsumbo hu nga ṭoḍiwa phemithi kana ṭhanziela

U wana mutevhe wa "*Prohibited and restricted goods SC-CC-32*", kha vha dalele siaṭari la Customs kha lubuvhisia lwa SARS kha www.sars.gov.za.

Khavha dzhie nzhale: Vharengisi kana vhaendelamashango vha tea u dzhiela nṭha Mulayo wa thundu dza Mushashata No. 37 wa 1997 une wa amba uri thundu ya ndeme ya fhasi ye ya itwa kana u rengiswa nga fhasi ha pfungavhune (burende) hu si na thendelo ya vhaṅe vha burende ndi u pfuka mulayo hune hu nga dzhiwa maga a ndaṭiso kana vha vulelwa mulandu

U tiwa ha tshelede

- Muendelamashango o tendelwa u ita mulevho na u hwala tshelede i no swika R25 000/ tshelede ya mashango a nḍa i si na phimo musi a tshi bva kana u dzhena.
- Muendelamashango u tea u ita mulevho uri u na kana hana tshelede ya bambiri, musuku, vhubindudzi ha mikovhe kana tshelede dza mashango a nḍa.; na u bvisa tshelede ya bambiri, musuku, vhubindudzi ha mikovhe kana tshelede dza mashango zwiṛwe na zwiṛwe zwine a vha nazwo.
- A hu na tshikalo kha tshelede ya bambiri ya Afrika Tshipembe arali muendelamashango a tshi khou ya u bva kha mashango a Mashango ane ndeme ya Tshelede ya Lingana (CMA)
- Vhaendelamashango vha tsivhudzwa u kwama Bannga ya Mbulungelo ya Afrika Tshipembe u wana thendelo ya u ya na tshelede nḍa ha Afrika Tshipembe.
- Naho hu si na tshikalo tsha mulayo tsha thekeniki tsha uri vha nga hwala tshelede nngafhani nga bufho, arali vha tshi khou ya mashangoni a nḍa, vha tea u ita mulevho wa tshelede i no fhira **\$10,000** kha fomo yavho ya zwiṭungwa, nahone vha ḍi lugisele inthaviwu na vha zwa mithelo ya zwiṭungwa kana vha u tevhezela milayo u itela u ṭalutshedza nga tshelede ine vha vha nayo.

Southern African Customs Union (SACU)

Mashango a re nga fhasi ha *Southern African Customs Union (SACU)* ndi Lesotho, Namibia, Afrika Tshipembe, Botswana na Eswatini.

Vhaendelamashango u bva mashangoni a re murafo wa SACU a vha badeli muingamutengo kha zwiṭunḡwa nahone vha dovha vha sa badele VAT kha thundu dza ndeme i no swika R5 000.

Ndi ḡi ṅwalisa lini u itela u rumela thundu?

- Musi hu saathu ṭunḡa kana rumelazwihambadza nḡa, SARS i nga ṭoḡa uri muthu kana tshiimiswa zwi wane lwa tshiofisi ḡaisentsi kana thendelo musu zwi sa athu u ita tshithu na tshithihi kha zwithu zwi no langulwa nga Mulayo wa u langa Zwiṭunḡwa & Muingamutengo.
- Muthu, hu tshi katelwa muendelamashango, ane a ṭunḡa kana u rumelazwihambadza nḡa zwine zwa vha zwa mutengo u no tea u itelwa mulevho zwi re fhasi ha R150 000 nga ṅwaha muthihi a zwi katelwi kha ṭhoḡea dza u ḡi ṅwalisa ha dza fomala (tshiofisi).

Muthu ane ha ngo katelwa kha ṭhoḡea dza u ḡi ṅwalisa ha dza fomala tshiofisi) a nga shumisa khoudu ya u ḡi ṅwalisa ya 70707070 hu tshi khou tevhedza maga a tevhelaho:

- U tea u vha muthu ane a ita vhubindudzi nga ene muḡe
- A tshi khou dzeha na thundu u itela u dzi shumisa hayani, u ita zwa vhurumelazwihambadzwa ha tshifhing-anyana kana zwa vhurumelazwihambadza.
- O ṅwala fhethu ho fanelaho kha fomo ya u ṭana kana ya u ita mulevho:
  - Nomboro ndaedzi ya mutheli ya Tshumelo ya zwa Mithelo ya Afrika Tshipembe; kana
  - Nomboro ya ḡi ṅwalo ḡa vhuḡe ḡa Afrika Tshipembe, kha mudzulapo wa Afrika Tshipembe kana mudzuli wa tshoṭhe wa Riphabuḡiki kana nomboro ya ḡi ṅwalo ḡa phasipoto arali muthu a si vhudzulapo kana mudzuli wa tshoṭhe wa Afrika Tshipembe.

U ḡi ṅwalisa u itela u rumela thundu?

- Vha tea u ḡadza DA185: Fomo ya u ita khumbelo: u ḡi ṅwalisa/Zwa ḡaisentsi ya khasitomo dza vha zwa u langa Zwiṭunḡwa & Muingamutengo, khathihi na u dzhenisa ṭhumetshedzo dza thikhedzo dzo teaho kha DA 185; kana
- Vha shumisa Sisiteme ya U ḡi ṅwalisa nga Inthanethe kha fomo ya DA 185 nga kha inthanethe na ṭhumetshedzo dza thikhedzo dzo teaho dza kha inthanethe.
- Kha vha sedze Mbekanyamaitele ya Zwannda kha www.sars.gov.za:
  - *Customs Registration, Licensing and Designation SC-CF-19*
  - *Excise Licensing and Registration SE-LR-02.*

U vhuiselwa murahu ha muthelo kha zwe zwa rengwa nga muendelamashango

Muthelonyingwa kha Mutengo (VAT) phimo ya 15% u ya pimiwa musu vha tshi renga vhuḡzhi ha thundu Afrika Tshipembe.

Vhaendelamashango kana vhadali vha mashangoḡavha vhane vha dalela Afrika Tshipembe vha nga ita khumbelo ya u vhu-iselwa murahu VAT musu vha tshi huma. Tsumbamutengo dza muthelo/ tsumbavhuṭanzi ha mbadelo dza zwirengwa na thundu zwi tea u ṅetshedza uri zwi ṭolwe hune vha ḡo bva ngaho musu vha tshi huma.

Hu itea mini arali ndi so ngo tevhedza ṭhoḡea dza u zwa u ṭunḡa thundu?

SARS i khou funza na u ḡivhadza vharengisi nga ha vhuḡifhinduleli havho kha muthelo nga masia o fhambanaho u vha thusa uri mafhungo avho a muthelo a vhe o dzudzana. Vharengisi vhane vha wanwa vha sa khou tevhedza vha ḡo shumiselwa Maga a Mbadelo Dza ndaṭiso a re kha Mulayo wa u langa Zwiṭunḡwa & Muingatengo No 91 wa 1964 ane a katela ndaṭiso, faini kana u haṭulwa lwa mulayo.

DISCLAIMER: The information contained in this leaflet is intended as guidance only and is not considered to be a legal reference, nor is it a binding ruling. The information does not take the place of legislation and readers who are in doubt regarding any aspect of the information displayed in the leaflet should refer to the relevant legislation, or seek a formal opinion from a suitably qualified individual.

U wana mafhungo manzhi vha nga :

- Dalela siaṭari ḡa u thelisa zwiṭunḡwa na bveledzwa kha lubuvhisia lwa SARS kha www.sars.gov.za.
- U founela Senthara ya ṭhingo ya SARS
  - Arali vha tshi khou founa vha fhano hayani, ndi kha 0800 00 7277
  - Arali vha tshi khou founa vha mashangoḡavha, ndi kha +27 11 602 2093 (vhuḡati ha 8am na 4pm tshifhinga tsha Afurika Tshipembe fhedzi)